

Н. М. Сорочинська О. О. Гісем

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

11
клас

Н.М. Сорочинська, О.В. Гісем

Всесвітня історія

Підручник для 11 класу
загальноосвітніх навчальних закладів

В И Д А В Н И Ц Т В О
научальна книга®
Богдан
www.bohdan-books.com

- Ілюстрації підручника зацентовані на формування образів історичних подій та органічно доповнюють текст
- Вперше подано багато ілюстрацій до тем, які раніше майже не супроводжувалися малюнками
- Доступна мова, текст легко читається
- Наявність значної кількості структурно-логічних схем та картосхем
- Новий оригінальний підхід у поданні матеріалу для повторення
- Проста і зрозуміла система орієнтування у навчальному матеріалі
- Запитання орієнтовані не на просте відтворення, а на розуміння історичних процесів і причинно-наслідкових зв'язків
- Змістовний понятійний апарат
- Значна кількість тестів у форматі ЗНО
- Висновки після кожного параграфа
- Розроблено практичні заняття, передбачені програмою
- Подано матеріал відповідно до нових наукових досягнень

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

Словничок

Тлумачення термінів і понять, що виділені жирним шрифтом у тексті параграфа.

Документи розповідають

Фрагменти різноманітних матеріалів (уривки з історичних документів, спогадів очевидців подій тощо).

Запитання та завдання

Додаткові запитання і завдання у тексті.

«*Електронний додаток*» — тут ви знайдете додаткові матеріали до підручника

Цікаво знати

Додаткова інформація для тих, хто хоче знати більше цікавих історичних фактів.

Постать в історії

Тут подано інформацію про видатних історичних діячів, що мали сутєвий вплив на розвиток подій.

Висновки

У цій рубриці прочитаєте стислий виклад провідних думок, розкритих у тексті параграфа

Зміст підручника

Зміст	
Любі друзі!	3
Вступ	4
Розділ I. Облаштування повоєнного світу	
§ 1. Створення нової системи міжнародних відносин	7
§ 2. Початок «холодної війни». Формування «біполярного» світу	15
Розділ II. Держави Північної Америки та Західної Європи: формування постіндустріального суспільства	
§ 3. Основні тенденції розвитку країн Заходу	25
§ 4-5. Сполучені Штати Америки та Канада	34
§ 6. Європейська інтеграція	49
§ 7. Німеччина	57
§ 8. Велика Британія	66
§ 9. Франція	73
§ 10. Італія	83
Практичне заняття	89
Узагальнення знань за розділом I та за розділом II	90
Розділ III. Держави Центрально-Східної Європи: трансформційні процеси	
§ 11. СРСР у 1945-1991 рр. та його розпад	91
§ 12. Головні риси розвитку країн Центрально-Східної Європи у другій половині XX ст.	112
§ 13. Польща і Чехословаччина. Чеська і Словачька республіки	119
§ 14. Угорщина, Румунія, Болгарія	135
§ 15. Румунія	135
§ 16. Болгарія	135
§ 17. Югославія. Нові південнослов'янські держави	151
Практичне заняття	161
Узагальнення знань за розділом III	162
Розділ IV. Держави Азії, Африки та Латинської Америки: вибір шляхів розвитку	
§ 18. Японія	163
§ 19. Китай	170
§ 20. Індія	179
§ 21. Близький та Середній Схід	185
§ 22. Країни Африки	200
§ 23. Країни Латинської Америки	209
Практичне заняття	215
Розділ V. Міжнародні відносини	
§ 24. Міжнародні відносини у 1950-1980-ті рр.	219
§ 25. Завершення «холодної війни». Міжнародні відносини наприкінці XX — на початку XXI ст.	234
Практичне заняття	245
Узагальнення за розділом V	245
§ 26. Постіндустріальне (інформаційне) суспільство. Розвиток науки і техніки	247
Розділ VI. Повсякденне життя і культура	
§ 27. Основні тенденції розвитку літератури й мистецтва у другій половині XX — на початку XXI ст.	257
Практичне заняття	267
Узагальнення за розділом VI	270
Тестові завдання	272

Назва розділу

ДЕРЖАВИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ ТА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ: ФОРМУВАННЯ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

§ 3. Основні тенденції розвитку країн Заходу

За цим параграфом ви зможете:

- складати загальну періодизацію розвитку країн Заходу у другій половині XX — на початку XXI ст.;
- характеризувати основні віхи розвитку країн Заходу у другій половині XX — на початку XXI ст.;
- визначати зміст процесу глобалізації.

Пригадайте:

1. Коли країни Заходу вразила найбільша економічна криза?

1. Економічний розвиток країн Заходу

У роки Другої світової війни економіка США не постраждала, а господарство країн Західної Європи і Японії було зруйноване. Фінансові видатки цих країн на війну становили 962 млрд доларів, а матеріальні витрати близько 4 трлн доларів. Завдяки значним зусиллям, матеріальній допомозі з боку США за планом Маршалла до 1951 р. Західна Європа отримала 13 млрд доларів. На початок 50-х років європейські країни зуміли відновити свою промисловість. І все-таки США перевищували у 1950 р. обсяг європейського виробництва у 1,5 рази, японського у 30 разів.

Однак дуже швидко, протягом 50-х років, західноєвропейські держави та Японія досягли вагомих успіхів, змінили співвідношення сил на світовому ринку на свою користь.

Такий феноменальний розвиток економіки у 1950–1960-ті рр. є однією з особливостей повоєнного розвитку країн Заходу. Причини цього процесу є декілька.

Безсумнівним поштовхом до зростання стала реалізація плану Маршалла. Важливою умовою економіч-

Назва розділу

ДЕРЖАВИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ ТА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ: ФОРМУВАННЯ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

§ 3. Основні тенденції розвитку країн Заходу

За цим параграфом ви зможете:

- складати загальну періодизацію розвитку країн Заходу у другій половині XX — на початку XXI ст.;
- характеризувати основні віхи розвитку країн Заходу у другій половині XX — на початку XXI ст.;
- визначати зміст процесу глобалізації.

Пригадайте:

1. Коли країни Заходу вразила найбільша економічна криза?

1. Економічний розвиток країн Заходу

У роки Другої світової війни економіка США не постраждала, а господарство країн Західної Європи і Японії було зруйноване. Фінансові видатки цих країн на війну становили 962 млрд доларів, а матеріальні витрати близько 4 трлн доларів. Завдяки значним зусиллям, матеріальній допомозі з боку США за планом Маршалла до 1951 р. Західна Європа отримала 13 млрд доларів. На початок 50-х років європейські країни зуміли відновити свою промисловість. І все-таки США перевищували у 1950 р. обсяг європейського виробництва у 1,5 рази, японського у 30 разів.

Однак дуже швидко, протягом 50-х років, західноєвропейські держави та Японія досягли вагомих успіхів, змінили співвідношення сил на світовому ринку на свою користь.

Такий феноменальний розвиток економіки у 1950–1960-ті рр. є однією з особливостей повоєнного розвитку країн Заходу. Причини цього процесу є декілька.

Безсумнівним поштовхом до зростання стала реалізація плану Маршалла. Важливою умовою економіч-

Тема уроку

Зміст уроку

Схема

Ілюстрації

ДЕРЖАВИ ПІВНІЧНОЇ АМЕРИКИ ТА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ: ФОРМУВАННЯ ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

§ 4-5. Сполучені Штати Америки та Канада

За цим параграфом ви зможете:

- характеризувати політику президентів США у другій половині XX — на початку XXI ст.;
- визначати пріоритети розвитку США;
- вказувати основні періоди розвитку США у другій половині XX — на початку XXI ст.;
- характеризувати розвиток Канади у другій половині XX — на початку XXI ст.

Пригадайте:

1. Скільки разів обирався президентом США Ф.Д. Рузвельт?
2. Коли США вступили у Другу світову війну?
3. Якими були наслідки Другої світової війни для США?
4. Домініоном якої держави була Канада?

1. Президентство Г. Трумена. Маккартизм

Після Другої світової війни США набули статусу наддержави. Це наклало свій відбиток на внутрішню і зовнішню політику країни. Повоєнний період в історії США пов'язаний з президентством Г. Трумена.

Фактори впливу на діяльність адміністрації президента Г. Трумена

Негативні	Позитивні
Спад повоєнного виробництва. Початок «холодної війни», ведення якої вимагало значних фінансових і матеріальних ресурсів. Війна в Кореї (1950–1953). Звуження зовнішнього ринку.	Набуття США статусу наддержави. Значні фінансові та матеріальні ресурси, нагромаджені в роки війни. Позитивні наслідки «Нового курсу» Ф.Д. Рузвельта. Початок НТР.

! Наддержава — держава з переважаючим політичним, економічним і військовим впливом серед усіх інших держав світу.

Адміністрація Г. Трумена ставила перед собою три основні завдання: запобігти застою економіки, забезпечити високу зайнятість населення, не допустити інфляції. Для цього передбачалося негайно скоротити збройні сили, забезпечити повну зайнятість демобілізованим, провести конверсію при збереженні контролю над підприємствами з метою недопущення гострих криз. Для реалізації програми було прийнято «Солдатський біль про права» (1944 р.) і «Закон про зайнятість» (1946 р.). Така політика отримала назву «Справедливий курс».

У 1947 р. створено Раду національної безпеки, Центральне розвідувальне управління (ЦРУ), реорганізовано військові органи. До конституції США внесли поправку, згідно з якою президент може обиратися не більш ніж на два терміни поспіль.

Однак ці заходи не врятували американську економіку від спаду. Зменшилися прибутки більшості американців, зросло безробіття, підвищилися ціни. Таке становище при-

Гаррі Трумен,
президент США
(1945–1953)

Актуалізація опорних знань

Зміст параграфа

Робота з термінами і поняттями

Цікаво знати

розділ I

Робота з історичними джерелами

ОБЛАШТУВАННЯ ПОВОЄННОГО СВІТУ

Всього за 10,5 місяців існування «мосту» було здійснено понад 200 тис. авіарейсів, якими доставили бл. 2,5 млн т продовольства, палива, медикаментів і будівельних матеріалів.

За час дії «мосту» 17 американських і 8 англійських літаків зазнали катастрофи з технічних і погодних причин. Загинуло 32 американських і 40 англійських пілотів, а також — 13 пасажирів, які стали першими жертвами «холодної війни».

Документи розповідають

В. Молотов про Берлінську кризу 1948–1949 рр.

«Уся справа в тому, що, якщо б не було Берліна, був би інший такий вузол. Тому що у нас цілі і позиції різні, якийсь вузол повинен бути, і він зав'язався у Берліні».

1. Як Молотов пояснював виникнення Берлінської кризи?
2. Чи була вона закономірною?

Блокада Берліна сприяла падінню авторитету СРСР та його ідеології серед європейців, особливо — серед німців, які стали забувати про руйнівні бомбардування англо-американської авіації німецьких міст і почали сприймати англійців та американців як своїх рятівників. 12 травня 1949 р. СРСР без будь-яких умов зняв блокаду міста. Наземне сполучення з мегаполісом відновили.

Робота з історичною картою

НАТО і ОВД

§ 2. Початок «холодної війни». Формування «біполярного» світу

ний пакт (НАТО). Метою діяльності НАТО було проголошено захист демократії західного зразка, що виключає владу однієї партії в політичній сфері, передбачає відкритість і цілісність світового ринку. У подальшому кількість членів НАТО зростала. У 1952 р. до цього блоку увійшли Греція та Туреччина, у 1955 р. — ФРН.

У 1940–1950-х рр. військово-блокове мислення стало домінуючим.

Перемога комуністів у Китаї і підписання договору про дружбу, співробітництво та взаємну допомогу між СРСР і КНР (1950 р.) призвели до зміни геополітичного становища в Азії і зіткнення між СРСР та США в Азіатському регіоні (війни в Кореї і В'єтнамі).

У 1950 р. США вперше використали свої збройні сили, втрутившись у конфлікт на Корейському півострові. Після Другої світової війни Корея була окупована з півночі Радянським Союзом, а з півдня — США. Були створені, як і в Німеччині, два уряди. Суперництво між ними посилювалось у міру зростання напруженості в радянсько-американських відносинах. До 1949 р. війська обох країн були виведені з Кореї, а в обох її частинах провели вибори.

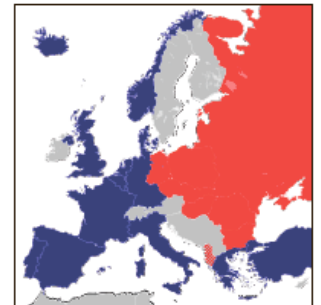
25 червня 1950 р. війська Північної Кореї перейшли демаркаційну лінію по 38 паралелі та почали рішуче просуватися на південь. СРСР у цей час на знак протесту проти небажання західних держав надати КНР місце Китаю в ООН демонстративно бойкотував роботу Ради Безпеки. Тільки тому США домоглися визнання дій Північної Кореї як агресивних і прийняття рішення про надання допомоги Південній Кореї. Під прапором ООН на Корейському півострові висадилися війська кількох держав, більшість яких становили американці. Почалася корейська війна, що точилася зі змінним успіхом до 1953 р. У цей конфлікт втягнулися СРСР і КНР. Войові дії в Кореї були найнебезпечнішим протистоянням періоду «холодної війни».

У результаті війни відбулось переозброєння американської армії та армій країн Заходу. Припинилася демілітаризація ФРН та Японії. Почалось відновлення їх збройних сил. Корея залишається розколотою по сьогоднішній день.

Зіткнувшись із перспективою розширення числа союзників СРСР, США почали формувати глобальну систему блоків з метою не допустити впливу Радянського Союзу.

У 1951 р. в Сан-Франциско був укладений **Тихоокеанський пакт безпеки (АНЗЮС)** за участю США, Австралії, Нової Зеландії. У Манілі в 1954 р. створено **Організацію договору Південно-Східної Азії (СЕАТО)**, до якої увійшли США, Велика Британія, Франція, Австралія, Нова Зеландія, Таїланд, Філіппіни та Пакистан. Ще один блок сформовано у 1955 р. за участю Великої Британії, Туреччини, Іраку, Пакистану та Ірану. Це був так званий **Багдадський пакт**, що 1959 р., після виходу з нього Іраку, перейменували у СЕАТО.

З іншого боку, СРСР та його союзники створили у травні 1955 р. **Організацію Варшавського договору** (Албанія, Болгарія, Угорщина, НДР, Польща, Румунія, Чехословаччина та СРСР).

НАТО і ОВД

Постать в історії

§ 13. Польща і Чехословаччина. Чеська і Словацька республіки

Постать в історії

Александр Дубчек (1921–1992). У 1925–1938 рр. жив з батьками в СРСР, де закінчив школу. У 1938 р. родина повернулася в Словаччину. В 1941–1944 рр. працював на заводах «Шкода». Там почалась його антифашистська діяльність. З 1949 р. стає професійним політиком, займаючи різні партійні посади в Комуністичній партії Словаччини. У 1960 р. стає секретарем ЦК КПЧ, у 1962–1968 рр. — секретар КПС, а згодом і перший секретар КПС. У січні 1968 р. обраний першим секретарем ЦК КПЧ. Став одним із лідерів реформ за «соціалізм з людським обличчям». Але після придушення «празької весни» за вказівкою Москви був усунутий зі всіх посад. З 1969 по 1989 р. фактично перебував під домашнім арештом, працюючи механізатором у державному лісництві. У листопаді 1989 р. повернувся до політичної діяльності. 17 січня 1990 р. Європейський парламент вручив йому премію А. Сахарова. З грудня 1989 р. по липень 1992 р. — голова Федеральних зборів ЧСФР, заступник голови Соціал-демократичної партії Словаччини, депутат парламенту від цієї партії.

Підсумки вивченого
матеріалу

Закріплення вивченого
матеріалу

! Висновки

- Після Другої світової війни Сполучені Штати стали наддержавою, очоливши Західний світ у протистоянні з СРСР (комунізмом).
- За президентства Трумена і Ейзенхауера спостерігався швидкий поступальний розвиток країни. За цей період відбулося зміцнення американської політичної системи, «американського способу життя».
- 1960–1970-ті рр. стали важливою віхою в історії США. У цей період американці замахнулися на досягнення «нових рубежів», створення «великого суспільства» і прагнули «остаточно побороти бідність». Та реальність 1970-х рр. примусила США зосередитися на вирішенні зовсім інших проблем. Кризи насувались одна за одною. Америка потребувала змін. Завдяки реформам адміністрації президента Р. Рейгана країна зуміла зробити необхідний крок уперед, який дозволяє їй зберігати лідерство в світі по теперішній час.
- У період кінця XX — початку XXI ст. докорінно міняється роль США у світі. Після розпаду СРСР вони залишились однією наддержавою.
- У повоєнні роки Канада пройшла шлях від англійського домініону до суверенної держави, яка для своїх громадян забезпечує достойний рівень життя.

? Запитання і завдання

1. Як позначилося на внутрішньому житті США те, що країна стала наддержавою?
2. Назвіть основні заходи адміністрації президента Трумена, які мали забезпечити усунення кризових явищ в повоєнній економіці та подальший розвиток США.
3. Що таке маккартизм? Чи був маккартизм закономірним явищем?
4. Якою була стратегія розвитку США, запропонована Дж. Кеннеді та Л. Джонсоном?
5. Назвіть складові масових рухів у США 60-х років. Які їхні наслідки і результати?
6. Обговоріть у групах. Здобутки правління демократів у 60-ті роки.
7. Який вплив економічної кризи 70-х років на розвиток США?
8. Що стало приводом до «вотергейтського скандалу»?
9. Проведіть дискусію. Чому війна у В'єтнамі мала величезний вплив на внутрішню і зовнішню політику США?

Тестові завдання до тематичного оцінювання

ТЕСТИ

Тестові завдання для підготовки до тематичного оцінювання за розділом I. «Облаштування повоєнного світу» та розділом II. «Держави Північної Америки та Західної Європи: формування постіндустріального суспільства»

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Про створення якої міжнародної організації було прийнято рішення на Ялтинській конференції держав «Великої трійки» у 1945 р.?
А Північноатлантичного блоку
Б Організації об'єднаних націй
В Ліги Націй
Г Європейського Союзу
2. Яке поняття доречно вживати, аналізуючи зображену політичну карикатуру?
А «новий порядок»
Б «доктрина Монро»
В «холодна війна»
Г «рух Опору»
3. Що забезпечувало стрімке економічне зростання Італії у другій половині XX ст.?
А малий і середній бізнес
Б мафії
В великий бізнес
Г транснаціональні компанії
4. Що було однією з причин початку «холодної війни»?
А відмова СРСР від участі в Нараді з безпеки і співробітництва в Європі
Б суперечності між СРСР і США з питання повоєнного устрою країн Східної Європи
В введення радянських військ в Афганістан
Г відмова СРСР від допомоги союзникам у війні з милитаристською Японією
5. У якому році відбулося об'єднання Німеччини?
А 1989 р.
Б 1990 р.
В 1991 р.
Г 1992 р.
6. Про кого з державно-політичних діячів йдеться в цитованому документі?

«За своє довге 91-річне життя він пережив крах трьох німецьких держав: імперії Вільгельма II у 1918 р., Веймарської республіки в 1933 р., нацистського Третього Райху у 1945 р. У 1949 р. створив четверту німецьку державу — ФРН, заклавши такий її фундамент, що й через понад півстоліття нічого не свідчить, що її може спіткати доля попередниць».

- А Г. Коля
- Б В. Брандта
- В К. Аденауера
- Г Л. Ерхарда

ТЕСТИ

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

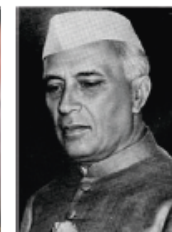
10. Кому з видатних політичних діячів другої половини XX ст. належить слова: «...У мене сьогодні є мрія... саме в Алабамі маленькі чорні хлопчики й дівчатка візьмуться за руки з маленькими білими хлопчиками і дівчатками, як брати і сестри...»?

А

Б

В

Г

11. Якому президенту США газета «Нью-Йорк таймс» дала таку характеристику?

«Перший термін на посаді президента був присвячений відновленню впевненості Америки у своїх силах. Він звертався до до традицій і оптимізму народу, до американської мрії і вважав головним завданням укріплення економіки і воєнної могутності США. Це супроводжувалося конфронтаційними промовами на адресу Радянського Союзу, і не тільки промовами — рядом дій... Здавалось, що самим важливим був його антикомунізм і його репутація «яструба», який вважав Радянський Союз «імперією зла». Однак під час його другого президентського терміну... миротворцем».

- А Д. Ейзенхауер
- Б Г. Трумен
- В Р. Рейган
- Г Д. Кеннеді

12. На якому фото зображено політичного діяча, що отримала прізвисько «залізна леді» за свою діяльність на посаді прем'єр-міністра?

А

Б

В

Г

Н. М. Сорочинська О. О. Гісем

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

11
клас

Н.М. Сорочинська, О.В. Гісем

Всесвітня історія

Підручник для 11 класу
загальноосвітніх навчальних закладів

В И Д А В Н И Ц Т В О
научальна книга®
Богдан
www.bohdan-books.com